

PRAWA CZŁOWIEKA W BIOMEDYCYNIE

ks. Artur Aleksiejuk

Pojęcie praw człowieka

Przez prawa człowieka rozumie się te prawa, które są bezpośrednio związane z naturą człowieka jako istoty rozumnej i wolnej (osoby) i dlatego są powszechne, nienaruszalne i niezbywalne.

Prawa człowieka mają za zadanie chronić godność człowieka wobec państwa i społeczeństwa

Historia praw człowieka

- Ustawa o prawach Wirginii (12.06.1776) – część Amerykańskiej Deklaracji Niepodległości (4.07.1776)
- Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela (Francja, 26.08.1789)
- Karta Narodów Zjednoczonych (26.06.1945)
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (10.11.1948)

Podstawowe cechy praw człowieka

- **Powszechność**

Prawa człowieka posiada każda osoba bez względu na rasę, płeć, język i religię.

- **Przyrodzoność**

Przyrodzoność oznacza związek praw z faktem bycia człowiekiem, a także ich nienabywalność i nieutracalność.

- **Nienaruszalność**

Godność ludzka jest nienaruszalna, stąd też taki atrybut przysługuje prawom człowieka. Oznacza to, że człowiek nie może nigdy być traktowany jako środek, a zawsze jako cel.

- **Konflikt praw**

Od nienaruszalności trzeba odróżnić bezwyjątkowe stosowanie reguł lub ochronę tych praw ludzkich. Nigdy nie można zawiesić wykonywania zobowiązań wynikających z prawa do życia, zakazu tortur, niewolnictwa i poddaństwa. Prawa te bowiem należą do tzw. jądra praw. (Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych. Art. 4, ust 1).

Prawa człowieka jako element etyki uniwersalnej

Argumenty przeciw (wg A. McIntyre'a)

- Prawa człowieka są wytworem kultury i zależą od uwarunkowań historycznych i społecznych, które wpłynęły na ich kształt
- Idea praw ludzkich jako idealny standard ignoruje różnicowanie kulturowe
- Idea praw człowieka rozumiana jako zespół cech określających standardy liberalno-demokratyczne i opieki społecznej czyni te prawa niezrozumiałymi dla większej części ludzkości
- Prawa człowieka są fikcją, ponieważ brak jest powszechnego przekonania o ich istnieniu i obowiązywalności
- W epoce postmodernistycznej istnieją tylko poszczególne kultury, w których obowiązują fragmentaryczne etyki. Język moralności znajduje się w stadium rozprzężenia, ponieważ zniknął kontekst, w którym słownik moralny posiadał swój sens. W konsekwencji zanikło również rozumienie teoretyczne i praktyczne rozumienie moralności.

Prawa człowieka jako element etyki uniwersalnej (cd.)

Argumenty za

- Mimo różnic kulturowych istnieją wspólne cechy natury ludzkiej: potrzeba życia w wolności, prawdzie i sprawiedliwości

„Godząc się na twierdzenie, że prawa człowieka są wytworem kultury europejskiej i dlatego nie znajdują zrozumienia w społecznościach o innej tradycji, przyjmujemy, że Europejczycy i Amerykanie nie lubią tortur i kolonizacji, natomiast Wietnamczycy, Chińczycy i Muzułmanie znajdują w nich upodobanie. Tak samo nie można powiedzieć, że jedni lubią być kolonizatorami, a inni członkami wspólnot kolonizowanych. Również ból ma charakter uniwersalny i jest tak samo odczuwany w USA, w Europie, w Wietnamie i w Chinach” (L. Kołakowski)

Prawa człowieka jako element etyki uniwersalnej (cd.)

- Prawa człowieka mają moralny charakter

„Wszystkie istoty ludzkie rodzą się wolne i równe w godności i prawach. Są one obdarzone rozumem i sumieniem oraz powinny postępować wobec siebie w duchu braterstwa. (Art. 1. PDPCZ)

- Żadne państwo w świecie nie neguje słuszności praw człowieka i nie przyznaje się otwarcie do ich łamania (światowy standard etyczno-prawny)
- Są częścią uniwersalnej kultury świata i stanowią bazę dialogu etycznego, gdyż przypisują one „uprawnienia indywidualne” każdemu człowiekowi bez różnicy rasy, religii, płci itd.

Prawa pacjenta a prawa człowieka

Prawa pacjenta są ściśle związane z prawami człowieka i stanowią konkretyzację tych praw

- Kodeks Norymberski
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie Karty Praw Pacjenta (1984)
- Polska ustawa o prawach pacjenta (6.11.2008)

Polska Karta Praw Pacjenta (MZ 1998)

Podstawa prawna:

- Konstytucja RP (art. 68)
- Ustawa o Zakładach Opieki Zdrowotnej z 1991 r.
- Ustawa o Zawodzie Lekarza i Lekarza Dentysty z 1996 r.
- Ustawa o Zawodzie Pielęgniarki i Położnej z 1996 r.
- Ustawa o Ochronie Zdrowia Psychicznego z 1994 r.
- Ustawa o Pobieraniu i Przeszczepianiu Komórek, Tkanek i Narządów z 1995 r.
- Ustawa o Prawach Pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta z 2008 r.

Karta Praw Pacjenta

- Prawo do świadczeń zdrowotnych
- Prawo do informacji
- Prawo do tajemnicy informacji z nim związanych
- Prawo do wyrażania zgody na udzielenie świadczeń zdrowotnych
- Prawo do poszanowania intymności i godności pacjenta
- Prawo do dokumentacji medycznej
- Prawo do zgłoszenia sprzeciwu wobec opinii albo orzeczenia lekarza
- Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego
- Prawo do opieki duszpasterskiej
- Prawo do przechowywania rzeczy wartościowych w depozycie

Prawa człowieka w sytuacji choroby terminalnej

- Prawo do traktowania należnego osobie aż do śmierci
- Prawo do informacji o własnym stanie i udziału w podejmowaniu decyzji
- Prawo do ulgi w bólu fizycznym i cierpieniu
- Prawo do wolności od terapii przedłużających proces umierania
- Prawo do pomocy psychologicznej i wsparcia duchowego, zgodnie ze swoim światopoglądem
- Prawo do kontaktu z rodziną i swoim środowiskiem, aby nie umierać w samotności
- Prawo do wyrażania swoich uczuć na temat śmierci
- Prawo do naturalnej i godnej śmierci